

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ З
ПРАВОЗНАВСТВА (9 КЛАС, НУШ)
Ужгородський ліцей ім. Августина Волошина Ужгородської міської ради
Закарпатської області
2026/2027 навчальний рік**

1. Нормативна основа

Оцінювання результатів навчання учнів 9 класу з правознавства здійснюється відповідно до:

1. Закону України «Про освіту».
2. Закону України «Про повну загальну середню освіту».
3. Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898.
4. Наказу Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів».
5. Наказу Міністерства освіти і науки України від 14.08.2026 № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
6. Чинної модельної навчальної програми «Правознавство. 9 клас» та розробленої на її основі навчальної програми, за якою працює заклад освіти.
7. Освітньої програми Ужгородського ліцею ім. Августина Волошина на 2026/2027 навчальний рік.

Оцінювання ґрунтується на компетентнісному, діяльнісному, практикоорієнтованому та особистісно орієнтованому підходах.

2. Мета та загальні підходи до оцінювання

Оцінювання результатів навчання з правознавства спрямоване на визначення рівня сформованості правової компетентності учнів, їхньої здатності розуміти правові норми, аналізувати правові ситуації, застосовувати законодавство для розв'язання навчальних і життєвих завдань, усвідомлювати власні права, обов'язки та відповідальність.

Основними завданнями оцінювання є визначення здатності учнів:

- розуміти основні правові поняття;
- пояснювати роль держави та права в суспільстві;
- характеризувати ознаки держави;
- розуміти принципи верховенства права;
- пояснювати зміст правових норм;
- розрізняти види нормативно-правових актів;
- застосовувати Конституцію України;
- визначати права, свободи й обов'язки людини та громадянина;
- розрізняти правомірну та протиправну поведінку;
- визначати ознаки правопорушення;
- розуміти види юридичної відповідальності;
- аналізувати правові ситуації;
- визначати правові наслідки вчинків;
- використовувати правову інформацію;
- аргументувати правові судження;
- визначати законні способи захисту прав;

- застосовувати правові знання в повсякденному житті.

Оцінювання здійснюється за **12-бальною шкалою** відповідно до очікуваних результатів навчання.

3. Основні групи результатів навчання

Правознавство належить до громадянської та історичної освітньої галузі.

Група 1. Орієнтується в історичному часі та просторі, виявляє взаємозв'язки подій і явищ

У межах правознавства оцінюється здатність учня розуміти розвиток держави та права, встановлювати взаємозв'язки між суспільними процесами, історичними умовами й формуванням правових інституцій.

Основні показники:

- розуміння виникнення та розвитку держави;
- пояснення формування правових норм;
- встановлення зв'язків між суспільними змінами та розвитком права;
- розуміння історичних передумов формування прав людини;
- характеристика розвитку правових інституцій;
- пояснення значення конституційного розвитку;
- порівняння правових явищ різних періодів;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- формулювання обґрунтованих висновків.

Завдання добираються відповідно до очікуваних результатів конкретної навчальної програми.

Група 2. Працює з інформацією історичного та суспільствознавчого змісту

Оцінюється здатність учня знаходити, аналізувати, інтерпретувати та використовувати правову інформацію.

Основні показники:

- пошук нормативно-правових актів;
- робота з Конституцією України;
- розуміння змісту правових норм;
- використання юридичної термінології;
- аналіз нормативно-правових документів;
- розрізнення правових фактів і суджень;
- визначення актуальності правової інформації;
- зіставлення положень різних документів;
- застосування правових норм до ситуацій;
- використання правових доказів;
- аргументування висновків;
- критичне оцінювання правової інформації.

Група 3. Виявляє здатність до співпраці, толерантність, громадянську позицію

Оцінюється здатність учня розуміти правові засади суспільного життя, аналізувати правові ситуації, аргументовано висловлювати позицію та визначати законні способи захисту прав.

Основні показники:

- знання прав людини;
- розуміння обов'язків громадянина;
- пояснення принципу рівності перед законом;
- розуміння юридичної відповідальності;

- розпізнавання порушень прав;
- аналіз правових конфліктів;
- визначення способів захисту прав;
- розуміння ролі державних органів;
- участь у правових дискусіях;
- аргументування власної позиції;
- конструктивна співпраця;
- повага до прав інших людей;
- формулювання правомірних рішень.

Оцінюються фактично продемонстровані знання, уміння та результати навчання, а не особисті переконання учня.

4. Загальні рівні результатів навчання

Рівень	Бали	Узагальнена характеристика
Початковий	1–3	Учень розпізнає окремі правові поняття, називає основні права та обов'язки, відтворює елементарні відомості, виконує прості завдання переважно за допомогою вчителя.
Середній	4–6	Учень розуміє основні правові поняття, пояснює нескладні правові явища, аналізує типові ситуації за зразком, знаходить необхідну інформацію в нормативно-правових актах із допомогою.
Достатній	7–9	Учень переважно самостійно аналізує правові ситуації, використовує законодавство, визначає права й обов'язки учасників, пояснює правові наслідки та формулює обґрунтовані висновки.
Високий	10–12	Учень самостійно аналізує складніші правові ситуації, добирає відповідні правові норми, критично оцінює інформацію, порівнює правові рішення, аргументує висновки та застосовує знання в нових ситуаціях.

Наведена таблиця є предметно адаптованим узагальненням рівнів оцінювання. Повні офіційні загальні критерії за кожним балом визначено наказом МОН № 722.

5. Критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності

5.1. Усні відповіді

Оцінюються:

- правильність і повнота відповіді;
- розуміння правових понять;
- правильність юридичної термінології;
- знання основних положень законодавства;
- здатність пояснювати правові явища;
- розуміння прав і обов'язків;
- наведення практичних прикладів;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- логічність і послідовність;
- аргументованість правових висновків.

5.2. Аналіз правових ситуацій та юридичних задач

Оцінюються:

- правильність розуміння ситуації;

- визначення юридично значущих фактів;
- розпізнавання правової проблеми;
- визначення прав і обов'язків учасників;
- добір відповідних правових норм;
- правильність застосування законодавства;
- аналіз можливих правових наслідків;
- визначення законних способів дій;
- обґрунтування рішення;
- формулювання правового висновку.

Під час оцінювання юридичних задач враховується не лише кінцева відповідь, а й правильність правового аналізу, використання законодавства та аргументація висновку.

5.3. Робота з Конституцією України

Оцінюються:

- знання структури Конституції;
- уміння знаходити необхідні статті;
- правильність розуміння положень;
- пояснення прав і свобод людини;
- розуміння конституційних обов'язків;
- характеристика принципів державного устрою;
- пояснення принципу верховенства права;
- застосування конституційних положень до навчальних ситуацій;
- аргументованість висновків.

5.4. Робота з нормативно-правовими актами

Оцінюються:

- правильність визначення виду документа;
- розуміння юридичної сили акта;
- уміння знаходити необхідні положення;
- розуміння змісту правової норми;
- правильність використання юридичних понять;
- зіставлення правових положень;
- застосування норми до правової ситуації;
- визначення правових наслідків;
- обґрунтованість висновків.

Учням надаються актуальні редакції нормативно-правових актів або перевірені посилання на офіційні джерела.

5.5. Аналіз правопорушень та юридичної відповідальності

Оцінюються:

- розуміння поняття правопорушення;
- визначення його ознак;
- розрізнення правомірної та протиправної поведінки;
- правильність визначення виду правопорушення;
- розуміння видів юридичної відповідальності;
- визначення юридично значущих обставин;
- урахування віку учасників ситуації;
- аналіз можливих правових наслідків;
- обґрунтування висновків.

5.6. Правові ситуації за участю неповнолітніх

Оцінюються:

- розуміння прав дитини;
- знання основних обов'язків неповнолітніх;
- визначення правового статусу учасників;
- аналіз ситуацій порушення прав;
- розуміння вікових особливостей юридичної відповідальності;
- визначення законних способів захисту;
- розуміння ролі батьків, законних представників і відповідних органів;
- правильність правових висновків.

Завдання можуть охоплювати відносини в сім'ї, закладі освіти, трудові відносини неповнолітніх, споживчі права та інші ситуації відповідно до навчальної програми.

5.7. Розв'язування цивільно-правових ситуацій

Оцінюються:

- розуміння цивільних правовідносин;
- визначення учасників;
- аналіз майнових і немайнових прав;
- розуміння правочинів;
- визначення прав і обов'язків сторін;
- аналіз ситуацій купівлі-продажу;
- розуміння захисту прав споживачів;
- застосування правових норм;
- аргументованість висновків.

5.8. Аналіз сімейних правовідносин

Оцінюються:

- розуміння прав та обов'язків членів сім'ї;
- знання основних прав дитини;
- аналіз сімейних правовідносин;
- розуміння відповідальності батьків і дітей;
- визначення способів захисту прав;
- правильність застосування правових норм;
- обґрунтованість висновків.

Для оцінювання використовуються змодельовані ситуації, що не потребують розкриття особистих сімейних обставин учнів.

5.9. Аналіз трудових правовідносин

Оцінюються:

- розуміння поняття трудових відносин;
- знання основних трудових прав;
- розуміння прав неповнолітніх працівників;
- пояснення змісту трудового договору;
- визначення прав і обов'язків сторін;
- аналіз ситуацій порушення трудових прав;
- визначення способів захисту;
- аргументованість правових висновків.

5.10. Правові дискусії та дебати

Оцінюються:

- розуміння правової проблеми;
- правильність використання юридичної термінології;

- використання нормативно-правових актів;
- достовірність наведених фактів;
- логічність аргументації;
- здатність аналізувати контраргументи;
- розуміння різних позицій;
- повага до співрозмовників;
- формулювання обґрунтованих правових висновків.

Оцінювання не залежить від збігу особистої позиції учня з поглядами вчителя.

5.11. Моделювання юридичних процедур

Оцінюються:

- розуміння мети процедури;
- знання основних правил;
- правильність виконання навчальної ролі;
- використання юридичної термінології;
- дотримання визначеної послідовності;
- уміння аналізувати докази;
- аргументування позиції;
- розуміння прав учасників;
- формулювання висновків.

Можуть використовуватися навчальні моделювання судового засідання, звернення громадянина, розгляду скарги, захисту прав споживача та інших процедур.

5.12. Тестові та письмові роботи

Оцінюються:

- правильність відповідей;
- знання правових понять;
- розуміння функцій держави;
- знання основних прав і обов'язків;
- правильність визначення видів правопорушень;
- розуміння юридичної відповідальності;
- здатність аналізувати правові ситуації;
- використання правових норм;
- аргументованість висновків.

Тестові роботи можуть містити завдання з вибором відповіді, встановленням відповідності, визначенням послідовності, аналізом правових ситуацій, короткою та розгорнутою відповіддю.

Кількість завдань, їхня складність, максимальна кількість балів і порядок переведення результатів у 12-бальну шкалу визначаються для конкретної роботи та повідомляються учням до її виконання.

5.13. Навчальні проєкти та правові дослідження

Оцінюються:

- актуальність правової проблеми;
- правильність формулювання мети;
- добір нормативно-правових джерел;
- достовірність правової інформації;
- самостійність дослідження;
- правильність застосування законодавства;
- аналіз правових ситуацій;

- аргументованість висновків;
- практична значущість результату;
- якість представлення роботи;
- дотримання академічної доброчесності.

Формами роботи можуть бути правові дослідження, презентації, інформаційні пам'ятки, правові кейси, навчальні судові процеси, аналіз правових проблем і проекти з правової просвіти.

6. Особливості оцінювання правознавства в 9 класі

У 9 класі оцінювання спрямоване на формування базової правової компетентності та здатності застосовувати юридичні знання до типових життєвих ситуацій.

Відповідно до навчальної програми оцінюються:

- розуміння поняття держави;
- характеристика ознак і функцій держави;
- знання основних форм держави;
- розуміння сутності права;
- характеристика правових норм;
- визначення джерел права;
- розуміння правовідносин;
- розрізнення правомірної й протиправної поведінки;
- визначення видів правопорушень;
- знання видів юридичної відповідальності;
- розуміння основ конституційного ладу України;
- характеристика прав і свобод людини;
- розуміння прав і обов'язків громадян;
- аналіз правовідносин за участю неповнолітніх;
- застосування основ цивільного, сімейного, трудового та інших галузей права відповідно до змісту програми;
- робота з нормативно-правовими актами;
- розв'язування правових задач;
- визначення законних способів захисту прав;
- формулювання обґрунтованих правових висновків.

Особлива увага приділяється практичному застосуванню правових знань і здатності учнів орієнтуватися в життєвих ситуаціях, що потребують правового рішення.

7. Орієнтовна 12-бальна рубрика оцінювання правової задачі

Критерій	Максимум
Правильність визначення правової проблеми	2 бали
Визначення юридично значущих обставин	2 бали
Добір відповідних правових норм	2 бали
Правильність застосування законодавства	3 бали
Аналіз правових наслідків	2 бали
Формулювання обґрунтованого висновку	1 бал
Разом	12 балів

Рубрика є орієнтовним інструментом предметного оцінювання та може адаптуватися відповідно до складності завдання.

Якщо учень правильно визначив правову проблему й навів відповідні аргументи, але припустився окремої неточності, оцінювання здійснюється з урахуванням фактично продемонстрованих результатів навчання.

8. Орієнтовна 12-бальна рубрика оцінювання роботи з нормативно-правовим актом

Критерій	Максимум
Правильність визначення документа	2 бали
Пошук необхідних правових положень	2 бали
Розуміння змісту правової норми	3 бали
Застосування норми до навчальної ситуації	3 бали
Аргументованість правового висновку	2 бали
Разом	12 балів

Конкретний розподіл балів визначається навчальною метою роботи та повідомляється учням до її виконання.

9. Орієнтовна 12-бальна рубрика оцінювання правового проєкту

Критерій	Максимум
Актуальність і правильність визначення проблеми	2 бали
Використання нормативно-правових джерел	2 бали
Правильність правового аналізу	3 бали
Обґрунтування запропонованого рішення	2 бали
Самостійність та якість представлення	2 бали
Формулювання висновків	1 бал
Разом	12 балів

Під час виконання групових проєктів оцінюється індивідуальний внесок кожного учня.

10. Види оцінювання

Формувальне оцінювання

Формувальне оцінювання здійснюється для відстеження індивідуального навчального поступу, виявлення труднощів та надання конструктивного зворотного зв'язку.

Може передбачати педагогічне спостереження, усні коментарі, самооцінювання, взаємооцінювання, рефлексію, аналіз правових кейсів, юридичних задач і практичних завдань.

Результати формувального оцінювання використовуються для підтримки навчання, а не як самостійна підстава для виставлення підсумкової оцінки.

Поточне оцінювання

Поточне оцінювання здійснюється протягом освітнього процесу для визначення рівня досягнення очікуваних результатів навчання.

Учитель визначає кількість, періодичність і форми поточного оцінювання відповідно до навчальних цілей та чинних нормативних вимог.

Тематичне оцінювання

Тематичне оцінювання здійснюється за потреби на основі поточних результатів, тематичних робіт або їх поєднання.

Проведення окремої підсумкової роботи після кожної теми не є обов'язковим.

Семестрове оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється відповідно до чинних рекомендацій МОН з урахуванням досягнутих протягом семестру результатів навчання.

За потреби вчитель може провести підсумкову семестрову роботу.

За результатами семестру виставляється **одна оцінка з правознавства**.

Окреме семестрове оцінювання кожної групи результатів не є обов'язковим.

Річне оцінювання

Річне оцінювання здійснюється відповідно до чинних нормативних вимог з урахуванням результатів навчання протягом навчального року.

Річна оцінка відображає рівень досягнення очікуваних результатів навчання з правознавства.

11. Принципи об'єктивності, недискримінації та академічної доброчесності

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах:

- об'єктивності;
- справедливості;
- прозорості;
- неупередженості;
- недискримінації;
- поваги до людської гідності;
- академічної доброчесності.

Під час оцінювання правових ситуацій враховуються правильність застосування законодавства, логічність міркувань, аргументованість та обґрунтованість висновків.

Не допускається зниження оцінок через особисті переконання, сімейні обставини, соціальне походження або особисту правову ситуацію учня чи його родини.

Навчальні завдання не повинні вимагати розголошення конфіденційної інформації про учня або його сім'ю.

Оцінювання не використовується як засіб покарання.

Учні мають право бути завчасно ознайомленими з критеріями оцінювання, отримувати пояснення виставлених оцінок, конструктивний зворотний зв'язок та оскаржувати результати оцінювання в установленому порядку.

12. Нормативні та методичні документи

1. **Державний стандарт базової середньої освіти**, постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п>
2. **Наказ МОН від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів»:**
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-26>
3. **Наказ МОН від 14.08.2026 № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»:**
<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultataiv-navchannia-uchniv-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity?v=6a8420819f7e7>
4. **Методичний посібник МОН «Громадянська та історична освітня галузь: як оцінювати»:**
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nush/gio-ociniuvannia-2025-putivnik.pdf>

5. **Модельна навчальна програма «Правознавство. 9 клас» (Наровлянський О. Д., Пузіков Д. О.):**
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2025/modelna-narovlianskiix.pdf>
6. **Модельна навчальна програма «Правознавство. 9 клас» (Дністрянська Н. та ін.):**
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2026/mnp/03/modelna-navcalna-programa-pravoznavstvo-9-klas-avtori-n-dnistrianska.pdf>
7. **Перелік модельних навчальних програм для 5–9 класів НУШ:**
<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
8. **Роз'яснення МОН щодо оцінювання результатів навчання у 2026/2027 навчальному році:**
<https://mon.gov.ua/news/mon-sprostylo-protsedury-otsiniuvannia-v-bazovii-shkoli>